พระสงฆ์ไทยกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

Thai monks and educational changes

พระพรหมพิริยะ มาลัยรักษ์

PhraPhompiriya Malailak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: luangta_tom@hotmail.com

Received May 30, 2023; **Revised** June 16, 2023; **Accepted** June 26, 2023

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีพระสงฆ์เป็นบทบาทสำคัญในการศึกษามานานหลายศตวรรษ ในอดีตพระสงฆ์ไทยมีหน้าที่สอนเด็กหนุ่มให้อ่านออกเขียนได้ รักษาพระไตรปิฎก ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในระบบการศึกษาของประเทศไทย รวมถึงการเปลี่ยนไปสู่หลักสูตรทางโลกที่เป็นมาตรฐานมากขึ้น อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ยังคงมีส่วนร่วมของการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น วัดหลายแห่งในประเทศไทยเปิดโรงเรียนหรือให้โอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนในชุมชนของตน สิ่งเหล่านี้อาจรวมถึงชั้นเรียนภาษา การฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ หรือโปรแกรมวิชาชีพอื่น ๆ นอกจากนี้พระสงฆ์อาจทำหน้าทีให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียนในบางกรณี พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยอีกด้วย เช่นให้เน้นการคิดเชิงวิพากษ์และความคิดสร้างสรรค์ในห้องเรียนมากกว่าการท่องจำ และทำข้อสอบที่ได้มาตรฐาน แม้ว่าบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการศึกษาของประเทศไทยอาจเปลี่ยนแปลงไป แต่พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทที่สำคัญในการให้โอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชนเสมอมา

คำสำคัญ: พระสงฆ์ไทย; การเปลี่ยนแปลง; การศึกษา

Abstract

In Thailand, the monks have played an important role in education for centuries. In the past, Thai monks were responsible for teaching young people to read and write, including preservation of the scriptures. In the recent years, there have been some changes in the education system in Thailand. This includes the secular curriculum with more standard. However, Thai monks continued to participate in the various forms of education. For an example, many temples in the country began to take the permission license of managing the schools or provide the educational opportunities to youths in their communities. These may

include the language classes, computer training, or other professional programs. In addition, the clergy may act to advise and assist the students in some cases. Exactly, the monks are also involved in driving the educational reformation in Thailand. For an example, they focus on critical thinking and creativity in the classroom more than simply memorizing and taking an overall standardized test. Although the role of the monks in the education of Thailand may change, the monks still mostly play the important role in providing the educational opportunities and promoting it in their communities.

Keywords: Thai monks; Changes; Education

บทนำ

ในทางการศึกษาพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นครูมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เราจะเห็นได้ชัดก็สมัยพระพุทธเจ้า ทรงส่งสาวก 60 องค์ ออกประกาศพระศาสนายังดินแดนต่าง ๆ ทั่วอินเดียและประเทศใกล้เคียง เป็นการประกาศความเป็นครูครั้งแรกของพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นมา พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาแกกุลบุตรทุกชนชั้นวรรณะ เป็นการจัดการเรียนที่ให้ความเสมอภาคกันหมดตั้งแต่นั้นมา พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ให้ความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพและให้คุณธรรม คือ ความประพฤติดีปฏิบัติชอบ สำหรับเป็นเครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนวิชาชีพให้เจริญรุ่งเรืองและคงอยู่ตลอดไป พระสงฆ์ในเมืองไทยก็เช่นเดียวกัน เป็นบุคคลที่สำคัญมากทางการศึกษา ให้การศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ผู้ด้อยทางการศึกษา ฐานะยากจน เป็นคนกำพร้าพ่อแม่ ได้จัดโอกาสนั้นให้มีการจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จัดการศึกษาแผนกธรรม แผนกบาลี และปริยัติธรรมแผนกสามัญ เป็นต้น เพื่อให้โอกาสบุคคลเหล่านั้นได้ศึกษาเล่าเรียนตามภูมิรู้ของตนนอกจากนี้ยังช่วยเหลือครอบครัวเณรด้วย มีการให้วัตถุทานและธรรมทาน มีการเทศนาสั่งสอนด้วย บางท่านเคยดื่มสุราเล่นการพนัน เมื่อลูกชายบวชแล้วก็ถือศีล 5 กับลูกชาย ทำให้เหลือปัจจัยใช้ลืมตาอ้าปากได้บ้าง นี้คือการช่วยเหลือสังคมทางอ้อม และพระสงฆ์ก็ยังคงมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษาไทย

มีนักวิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาที่ให้สิทธิสถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาได้ รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีที่เหมาะสม ซึ่งควรจะนำมาใช้ได้แก่ รูปแบบเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชา นักธรรม–บาลี และวิชาสามัญควบคู่กันไป ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับปริญญาเอก วิชาที่พระภิกษุสามเณรควรได้รับการศึกษาในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ได้แก่ วิชา ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานการศึกษาที่เรียนและสอนในสถานศึกษาโดยทั่วไป ดังนั้น คณะสงฆ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรจะถือโอกาส

ที่พัฒนาปรับปรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ให้เหมาะสมกับกาลสมัย หลักสูตรพระปริยัติธรรมก็จะตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้นและจะทำให้นักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่6หันมาสนใจบวชเรียนในพระพุทธศาสนามากขึ้น นอกจากนั้น รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีนี้อาจจะเป็นที่นิยมแพร่หลายและถูกนำไปประยุกต์ใช้ระบบโรงเรียนโดยทั่วไป ในที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก้าวหน้าและดำรงมั่น เพื่อความสงบสุขของปวงประชาชนชาวไทย และชาวโลกตลอดไป (อินถา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2558)

ในบทความนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพระสงฆ์ไทยกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาซึ่งมีเนื้อหาสำคัญได้แก่เรื่องบทบาทพระสงฆ์ไทยที่มีต่อการศึกษาที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องบทบาทพระสงฆ์ไทยด้านการศึกษาสงเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการศึกษาปัจจุบันเนื้อหาเกี่ยวพระสงฆ์กับการใช้สื่อทางการศึกษาบทบาทพระสงฆ์สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและแนวโน้มการศึกษาของพระสงฆ์ในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางที่ควรแก่การนำมาศึกษาและเป็นประโยชน์ในทางวิชาการและผู้ที่สนใจต่อไป

บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา

ในการศึกษาพระสงฆ์เป็นต้นแบบที่ดีในการศึกษาและการปฏิบัติตามศีลธรรม ดังนั้น เมื่อผู้ศึกษาได้รับการศึกษาและเรียนรู้จากพระสงฆ์ จะช่วยส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีจิตใจสงบ สุขภาพดี มีความรับผิดชอบต่อสังคมและตนเอง บทบาททางการศึกษาของพระสงฆ์อีกอย่างที่สำคัญ คือ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสร้างความเข้าใจในพุทธศาสนาให้กับประชาชน พระสงฆ์เป็นตัวแทนของศาสนาและจิตวิญญาณของสังคมเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ที่อยู่ในสังคมโดยการพัฒนาคุณธรรมและการมีพฤติกรรมที่ดี เพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับสังคมในการแก้ไขปัญหาและสร้างสังคมที่ดีขึ้น ในบทบาทพระสงฆ์ และความพยายามที่จะผลักดันบทบาทพระสงฆ์ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้สังคมมองเห็นถึงประโยชน์นั้นเด่นชัดมากยิ่งขึ้นในการจัดการศึกษา

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการศึกษาตลอด จะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ในหลายวัฒนธรรม พระสงฆ์มีหน้าที่รักษาและถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาตลอดยุคสมัย ตัวอย่างเช่น ในยุคกลาง พระสงฆ์มักเป็นสมาชิกที่รู้หนังสือเพียงกลุ่มเดียวในสังคมไทย มีหน้าที่รับผิดชอบในการคัดลอกและอนุรักษ์ข้อความโบราณยังก่อตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัยซึ่งสอนวิชาต่าง ๆ เช่น ปรัชญาศาสนา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในอดีตพระสงฆ์มักมีหน้าที่รับผิดชอบในการศึกษาของเยาวชน ไม่เพียงสอนเรื่องวิชาการเท่านั้น แต่ยังสอนเรื่องจริยธรรม จิตวิญญาณ และการทำสมาธิอีกด้วย วัดจึงเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่พระสงฆ์และนักเรียนมารวมตัวกันเพื่อศึกษา และปฏิบัติธรรม นอกจากบทบาทในฐานะนักการศึกษาแล้ว พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการรักษาและแบ่งปันความรู้ทางภูมิปัญญา วัดหลายแห่งยังคงมีชั้นเรียนและการฝึกอบรมทำหน้าที่เป็นผู้ชี้นำทางจิตวิญญาณและศีลธรรมสำหรับผู้ที่แสวงหาคำแนะนำและปัญญา (พระครูปลัดอาทิตย์ อตฺถเวที, 2546) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีการแบ่งการจัดการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมตามหลักสูตร สามารถแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ถ้าเป็นฆราวาส มีทั้งอุบาสก อุบาสิกาหรือแม่ชี ที่ศึกษาเล่าเรียนเรียกว่า ธรรมศึกษา สามารถแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีตามหลักสูตรสามารถแบ่งออกเป็น 8 ชั้น คือ ประโยค 1-2 และเปรียญธรรม 3-9 ประโยค

2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สามารถจัดการเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกระทรวงประกาศให้เป็นระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และฉบับปรับปรุงใหม่เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2535 มีทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้พระภิกษุสามเณร มีความรู้ในหลักธรรม และหากพระภิกษุเณรมีความประสงค์จะลาสิกขา สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือใช้สมัครงานเพื่อประกอบอาชีพอื่นได้

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (2549) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่า เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามการศึกษาฝ่ายพุทธจักรนั้นจะเน้นถึงองค์ประกอบของหลักของธรรม 3 ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ มุ่งศึกษาตามหลักธรรม 3 ประการ คือ (1) การฝึกหัดอบรมกาย วาจาให้เรียบร้อย เรียกว่า สีลสิกขา (2) การฝึกหัดอบรมจิตให้สงบแน่วแน่เป็นสมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา และ (3) การฝึกหัดอบรมปัญญา ให้รู้แจ้งแทงตลอดถึงสภาวะความเป็นจริง ขั้นบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง เรียกว่า ปัญญาสิกขา สิกขาทั้ง 3 ประการนี้เรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา คือ การศึกษาของกุลบุตร ผู้บวชเป็นพระภิกษุสามเณร เพื่อให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายปลายทางของการบวช คือ พระนิพพาน อันเป็นธรรมชั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนา

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นครูมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเราจะเห็นได้ชัดในสมัยพระพุทธเจ้า ทรงส่งพระสาวก 60 องค์ ออกไปประกาศพระศาสนายังดินแดนต่าง ๆ ทั่วอินเดีย เป็นการประกาศความเป็นครูครั้งแรกของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่นั้นมา พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาและนักบวชของศาสนาพราหมณ์ได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดาของชาวอินเดียควบคู่กันมาตลอด แต่การให้การศึกษาของทั้ง 2 ศาสนา แตกต่างกัน คือ นักบวชของศาสนาพราหมณ์จะให้การศึกษาเฉพาะชนชั้น 3 วรรณะเท่านั้น คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ยกเว้นวรรณะศูทร แต่พุทธศาสนา พระสงฆ์ได้ให้การศึกษาแก่ทุกชนชั้นวรรณะ เป็นการจัดการศึกที่ให้ความเสมอภาคกันหมด ตั้งแต่นั้นมาพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ให้ความรู้ที่จะนำไปประกอบอาชีพและให้คุณธรรม คือ ความประพฤติดีปฏิบัติชอบสำหรับเป็นเครื่องอุปถัมภ์ค้ำจุนวิชาชีพให้เจริญรุ่งเรืองและคงอยู่ตลอดไป

บทบาทพระสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการศึกษาสงเคราะห์ โดยพระสงฆ์มีหน้าที่ทำการฝึกฝนและสอนให้คนมีความรู้ควบคู่กับคุณธรรมให้แก่ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามธรรมชาติได้อย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมด้วยการทำบุญสร้างกุศล เช่น การแจกจ่ายอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ผู้จน การมอบเงินบริจาคให้กับสถานสงเคราะห์ การช่วยเหลือผู้ป่วยและผู้ที่มีความเดือดร้อนอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตามธรรมชาติของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือผู้ที่มีความเดือดร้อนและยากจนในสังคมโดยไม่มีการหวังผลกำไรใด ๆ ในความหมายการศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียน สามารถจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด รวมถึงการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน และนักศึกษา (กรมการศาสนา, 2522) กล่าวถึงบทบาทคณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1 การศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และในปัจจุบันนี้การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์สามารถจัดได้ถึง 4 ประเภท คือ

1) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนร่วมกันกับภิกษุ สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

2) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ตั้งตามพระราชประสงค์อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบันมีจำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนมและโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

3) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน สอนเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเพื่อให้นักเรียนนักศึกษา ได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็ก ศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวน วิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษ อันเป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

4) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น และเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่าง

วัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการอยู่ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมายมาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่เด็ก สอนหนังสืองง่าย ๆ เบื้องต้น ที่ไม่เกินกำลังของสมองที่เด็กจะเรียนได้ และให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระเป็นต้น

2 การสงเคราะห์เป็นการเกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศาสนศึกษาหรือการสงเคราะห์ สถาบันการศึกษาหรือการสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ดำเนินการทั้งเป็นการส่วนตัว และเป็นการส่วนคณะสงฆ์ ซึ่งถือว่า การศึกษานั้นเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ บ้านเมือง และผลสะท้อนถึงคณะสงฆ์โดยตรง การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1) ตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

2) ช่วยพัฒนาสถานศึกษา

3) ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา

4) ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้ว ภิกษุสงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานที่ศึกษาทั่วประเทศ เช่น การตั้งทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ช่วยในพัฒนาสถานศึกษา ช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษา และช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติ ในด้านการศึกษาเป็นสถานอบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจนขาดคนดูแล และกำพร้าบิดาก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิดพระศาสนา และเป็นโอกาสให้ภิกษุสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป การศึกษาสงเคราะห์ถือว่า เป็นบทบาทและภารกิจของภิกษุสงฆ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการสงเคราะห์ประชาชนด้านการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษานั้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลระบบการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ นอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้ที่กำลังศึกษาอยู่นั้น โดยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ (บุญศรี พานะจิตต์, 2545)

1) การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2) การศึกษาในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

3) การศึกษาในโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์

4) การศึกษาในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

5) การศึกษาในโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ข้างต้นที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยมีบทบาทสำคัญในการศึกษาในฐานะที่เป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพอย่างสูงและมีอิทธิพลในสังคมไทยพระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในโครงการริเริ่มด้านการศึกษาต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาความเป็นอยู่และสวัสดิการของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท บทบาทสำคัญและคุณูปการของพระสงฆ์ไทย ในด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยแต่เดิมนั้นวัดในพุทธศาสนาหลายแห่งในประเทศไทยมีโรงเรียนของตนเอง เรียกว่า “โรงเรียนวัด” ซึ่งมักจะตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทโรงเรียนเหล่านี้ให้การศึกษาแก่เด็กที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาอย่างเป็นทางการได้ง่ายพระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการสอนและบริหารจัดการโรงเรียนเหล่านี้เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาด้านคุณธรรม จริยธรรม พระสงฆ์ถือเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมในสังคมไทยและมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน สอนเรื่องคุณธรรม เช่น ความเมตตา ความกรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีสติ ปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้ในจิตใจของเยาวชนและส่งเสริมการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและดำรงตนอยู่ได้กับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบัน

พระสงฆ์กับการศึกษาปัจจุบัน

พระสงฆ์ไทยมีบทบาทในการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาเห็นได้จากในการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีโรงเรียนวัดซึ่งพระสงฆ์มักจะจัดตั้งและบริหารโรงเรียนวัด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กที่อาจเข้าไม่ถึงโรงเรียนในระบบ โดยทั่วไปโรงเรียนเหล่านี้เปิดสอนระดับประถมศึกษาเป็นโรงเรียนการกุศลบ้างและบางครั้งก็ขยายไปถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูและผู้บริหารเพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในการศึกษามัธยมศึกษาดำเนินการโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสายปริยัติสามัญโรงเรียนเหล่านี้มักจะสังกัดวัดหรือคำสั่งของสงฆ์โดยเฉพาะและรองรับทั้งพระสงฆ์และนักเรียนฆราวาส พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการสอนวิชา ชี้แนะนักเรียน และดูแลการจัดการโดยรวมของโรงเรียนเหล่านี้ในด้านอุดมศึกษามหาวิทยาลัยของสงฆ์ในกำกับของรัฐซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาหลายแห่งที่เปิดสอนหลักสูตรระดับอุดมศึกษาโดยเน้นที่พุทธศึกษา ปรัชญา และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง มหาวิทยาลัยเหล่านี้ เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีคณาจารย์ที่อุทิศตนเพื่อการศึกษาในหลากหลายสาขา ได้แก่ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และเทววิทยา พระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในฐานะอาจารย์นักวิจัย และผู้บริหารในสถาบันการศึกษาเหล่านี้

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระสงฆ์กับการศึกษาปัจจุบันเป็นกระบวนการของการศึกษามองเห็นได้จากธรรมชาติของชีวิตนั่นเองลักษณะของชีวิตตามธรรมชาติแสดงให้เห็นอยู่แล้ว เพื่อการดำเนินชีวิตให้มีความสุขตามแนวของพระพุทธศาสนา คือ การดำเนินชีวิตให้มีความสุขทั้งทางกายและทางใจ (พรภิรมย์ ยอดบุญ, 2565) เพื่อความหลุดพ้นจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่บีบคั้นขัดขวาง และแสวงหาความเป็นอิสระเพื่อจะเสวยผลแห่งความมีชีวิตของตนอย่างปลอดโปร่งโล่งเบา แม้ว่าชีวิตจะไม่ตระหนักถึงจุดหมายของตนเองแต่จุดหมายนั้นก็ชัดอยู่แล้วโดยภาวะแห่งการดิ้นรนนั่นเอง จุดเริ่มต้นแห่งการดิ้นรน ก็คือภาวะที่ถูกบีบคั้น

ขัดข้อง เรียกง่าย ๆ ว่า ปัญหา หรือ ทุกข์ กระบวนการของชีวิตและการดำเนินชีวิตแต่ละขณะ คือ การเผชิญต่อปัญหาและพยายามแก้ไขปัญหา หรือการเผชิญทุกข์และหาทางออกจากทุกข์นั้น การดิ้นรนของชีวิตเป็นขั้นตอนสำคัญ คือ เป็นช่วงที่เกิดมีกระบวนการของการศึกษา ณ จุดเริ่มต้น คือ ปัญหาหรือความทุกข์นั้นย่อมมีอวิชชาคือ ความไม่รู้ครอบงำอยู่ ทั้งความไม่รู้ในสภาวะของปัญหานั้น ไม่รู้เหตุปัจจัยของปัญหา ไม่รู้ที่หมายอันเป็นตำแหน่งที่พ้นไปได้จากปัญหา และไม่รู้ทางออกจากปัญหา ความแสวงหาอิสรภาพที่ถูกครอบงำด้วยความมืดคือ ความไม่รู้ไม่เข้าใจย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความอยากที่จะหลุดพ้นและการดิ้นรนตามมา ยิ่งเกิดความหลงผิดในที่หมายด้วยแล้วความเข้าใจผิดพลาดนั้นจะทำให้มองไม่เห็นชัดโดยปรุโปร่ง และจะยิ่งทำให้เกิดความดิ้นรนกระเสือกกระสนมากยิ่งขึ้น ในเวลาเดียวกันก็ทำให้เกิดความหวาดกลัว กระวนกระวาย และความยึดมั่นถือมั่นป้องกันตัวตนมากขึ้น ความมืดบอดด้วยความไม่รู้ทำให้เกิดความกระวนกระวายประเภทหวาดผวา และยึดในภาพตัวตนที่ยกขึ้นมาปิดป้องไว้ ความหลงผิดในที่หมายทำให้เกิดความกระวนกระวายประเภทดิ้นรน ไขว่คว้า ทะยานอย่างรุนแรง พร้อมกับมีความยึดมั่นในภาพตัวตนนั้นเหนียวแน่นยิ่งขึ้น ภาวะที่ทะยานอยากดิ้นรน เรียกว่า ตัณหา ภาวะทั้งสองอย่างสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน เป็นปัจจัยแก่กันในทางตรงข้าม ถ้ากระแสความคิดดำเนินอย่างถูกต้องเกิดความรู้ความเข้าใจแต่เบื้องต้นก็ดี ในระหว่างที่ดิ้นรน กระแสความคิดดำเนินควบไปด้วย จนพบเงื่อนที่นำไปสู่ความรู้ความเข้าใจ ณ จุดหนึ่งจุดใดก็ดี ทันทีที่ความรู้ความเข้าใจเกิดขึ้น มองเห็นสภาวะของปัญหาตามที่มันเป็น มองเห็นเหตุปัจจัยแห่งความบีบคั้น ขัดข้อง มองเห็นที่หมายอันพ้นจากปัญหา และมองเห็นทางออกไปจากปัญหาเข้าสู่ที่หมาย ทันทีนั้นความกระวนกระวายจะระงับลง ความสงบจะเกิดขึ้น ยิ่งมองเห็นกระจ่างแจ้งเห็นทางออกทุกแง่ทุกมุมเท่าใด ก็ยิ่งเกิดความมั่นใจมากขึ้นเท่านั้น เมื่อเห็นชัดเจนและมีความมั่นใจโดยสมบูรณ์ ก็จะไม่มีความกระวนกระวาย ไม่มีความดิ้นรน ความหวาดผวาห่วงกังวลคอยปิดป้องตัวตนจะหมดไป มีการปฏิบัติด้วยปัญญาตามเหตุปัจจัยขึ้นมาแทน นอกจากความหวาดผวาห่วงกังวลในตัวตนจะหมดไปแล้ว ยังมีความรู้สึกปรารถนาจะเผื่อแผ่อิสรภาพนั้นออกไปให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย ความรู้ความเข้าใจมองเห็นชัดเจนนี้ เรียกว่า ปัญญา ความรู้สึกที่คลี่คลายขยายตัวเผื่อแผ่อิสรภาพนั้นออกไปแก่ผู้อื่น เรียกว่ากรุณา

พระสงฆ์กับการใช้สื่อทางการศึกษา

ปัจจุบันพระสงฆ์ต้องรู้จักการปรับใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันทำให้เกิดสื่อสารที่ไร้พรมแดน และช่วยให้ผู้คนเชื่อมต่อกันได้ผ่านนวัตกรรมต่าง ๆ เมื่อกำแพงของการสื่อสารได้ถูกทำลายลงก็ช่วยให้คนยุคใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสามารถเข้าถึงข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบพฤติกรรมการใช้งานเทคโนโลยีของคนรุ่นใหม่ที่สูงขึ้นทำให้การเรียนการสอนในห้องเรียนแบบเดิมไม่สามารถดึงดูดความสนใจได้มากพอจนเป็นผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพซึ่งการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตจะตอบโจทย์การเรียนรู้ได้มากกว่าเมื่อมีสื่อสารเรียนรู้ใหม่ ๆ สิ่งที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของคนยุคใหม่อาจจะไม่ใช่การเรียนรู้ที่สร้างความสนุกเพียงอย่างเดียว แต่ต้องประยุกต์

เอาเทคโนโลยีที่พวกเขาคุ้นเคยหรือใช้งานอยู่เสมอ เข้ามาเป็นสื่อในการเรียนการสอนด้วย ซึ่งจะช่วยให้มีประสิทธิภาพการเรียนรู้ ดังนี้ (TOT, 2564)

Blog ผู้เรียนหลายคนเลือกที่จะหาข้อมูลในการทำการบ้านเพิ่มเติมจาก Google โดยการพิมพ์ค้นหาจะทำให้พวกเขาพบกับบล็อกที่ตอบปัญหาของพวกเขาได้ นี่จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะใช้งานบล็อกเป็นสื่อในการสอน โดยให้ผู้เรียนได้เข้ามาใช้ในการติดตามเนื้อหาการสอน รับการบ้าน หรืออัปโหลดไฟล์เพื่อส่งงาน นอกจากนี้ยังสามารถสร้างบล็อกที่เปิดหัวข้อสนทนา ให้ผู้เรียนได้เข้ามาใช้เป็นพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นได้อีกด้วย

Social Media แน่นอนว่า Social Media เป็นช่องทางที่เชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกันได้ผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งคนส่วนใหญ่ก็รู้วิธีการใช้งานกันอยู่แล้ว จึงง่ายที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการเป็นสื่อการเรียนรู้

Facebook สื่อสังคมออนไลน์ที่คนใช้มากที่สุดในขณะก็น่าจะเป็น Facebook ซึ่งสามารถใช้งานได้หลากหลายวัตถุประสงค์ และผู้ใช้งานก็สามารถรับข้อมูลได้แบบเรียลทาม ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน การสร้าง Facebook Group เพื่อให้ผู้เรียนในคลาสเรียนได้กันได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกันก็ดูเป็นช่องทางที่ดีทีเดียว เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่ก็รู้วิธีการใช้งานอยู่แล้ว ซึ่งในกลุ่มที่สร้างก็สามารถโพสต์สิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องการสั่งงานได้ เช่น เรื่องราวที่น่าสนใจโน๊ตที่สรุปเนื้อหา หรือวันสอบที่ใกล้จะถึงเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แชร์โพสต์จากแหล่งที่น่าสนใจสร้างโพสต์ที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ เปิดพื้นที่ให้ถามคำถามที่ไม่เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน

YouTube ไม่มีใครไม่ชอบวิดีโอ เพราะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เรียนรู้ได้ง่ายที่แล้ว นอกจากวิดีโอบน YouTube ที่เกี่ยวกับไลฟ์สไตล์ ก็ยังสามารถสร้างวิดีโอที่เกี่ยวกับการเรียนรู้สนุก ๆ ให้กับผู้เรียนได้กลับไปนั่งเรียนที่บ้านเองได้ หรือจะใช้เป็นช่องทางที่ให้ผู้เรียนได้ปลดปล่อยพลังความสร้างสรรค์ ในการสร้างวิดีโอที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่กำลังเรียนรู้ก็ได้เช่นเดียวกัน

Twitter อย่าเพิ่งมองว่า Twitter จะเป็น Social Networkที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ แต่คนที่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง Gen Y และ Z นั้นมีการใช้งาน Twitter กันเป็นจำนวนมากเลยทีเดียว ลองสร้างกิจกรรมง่าย ๆ ให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้กับเพื่อนร่วมห้องไปจนถึงผู้ใช้งานคนอื่น ๆ บนโซเชียลด้วยการสร้าง Hashtagเช่น ให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ในหัวข้อที่กำลังเรียนผ่าน Funfact ซึ่งเพื่อนร่วมห้องหรือคนทั่วไปก็สามารถเข้ามาติดตามความรู้ได้จาก Hashtag นี้

E-book จะดีแค่ไหนถ้าหนังสือเรียนของทุกคนสามารถเคลื่อนไหวได้เหมือนกับในภาพยนตร์ ซึ่ง E-book หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถทำได้ นอกจากตัวหนังสือและภาพนิ่งที่รวมเป็นเล่มหนังสือแล้ว ยังสามารถใส่ วิดีโอ เสียงประกอบ กราฟิกเคลื่อนไหว เพื่อเพิ่มความน่าเรียนรู้และยังช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นภาพของเรื่องที่กำลังเรียนรู้ได้ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ E-book ยังสามารถพกพาได้สะดวกเพราะเป็นรูปแบบของไฟล์ดาวน์โหลด ที่ผู้เรียนสามารถเปิดเรียนรู้ได้จากบนสมาร์ทโฟนหรือคอมพิวเตอร์จากที่บ้านได้เอง

Podcasts การให้ความรู้ในรูปแบบเสียงที่เป็น Podcast เป็นรูปแบบที่ง่ายที่สุดในการสร้างของผู้สอนเอง เนื่องจากไม่ต้องใช้ตัวหนังสือหรือภาพประกอบอะไรเลย เพียงแค่อัดเสียงในการสอน

หรือให้ความรู้ จากนั้นอัปโหลดขึ้นบนช่องทางออนไลน์ ผู้เรียนก็สามารถมาเปิดฟังและเรียนรู้เองได้เลย แต่การอัดเสียงเล่าเนื้อหาการเรียนเพียงอย่างเดียว ก็อาจจะเรียกว่า เป็นการสอนที่ให้ไม่น่าเรียนสักเท่าไหร่ ผู้สอนจึงต้องหาวิธีสอนด้วยเสียงให้มีความน่าติดตามด้วยเช่นกัน โดยสามารถใส่เป็นเสียงประกอบ เสียงดนตรี การแบ่งช่วง เพื่อบอกว่า เนื้อหาถึงไหนแล้วหรือใช้รูปแบบของการพูดคุยหรือสัมภาษณ์ที่สนุกสนาน ก็จะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อกับการฟังมากขึ้น

Digital Game-Based Learning การเล่นเกมเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่นั้นคุ้นเคยเป็นอย่างดี บนสมาร์ทโฟนของหลายคนก็มีเกมให้เลือกเล่นมากมาย ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเล่นเกมนั้นก็เพื่อการสร้างความบันเทิงและพัฒนาทักษะต่าง ๆ (พระชลญาณมุนี,2565)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า สื่อที่ทันสมัยเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้นสื่อจะช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนทำให้เกิดความสนุกและไม่รู้สึกเบื่อหน่ายการใช้สื่อจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันและเกิดประสบการณ์ร่วมกันในวิชาที่เรียนช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงครูผู้สอนที่นำสื่อมาใช้ในการสอนและจากสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงทางสังคมและวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสื่อการเรียนการสอนทำให้เด็กสามารถคิดแยกแยะได้และมีความคิดรวบยอดเป็นอย่างเดียวกันสื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่สามารถเอาชนะข้อจำกัดเรื่องความแตกต่างกันของประสบการณ์ดั้งเดิมของผู้เรียน คือ เมื่อใช้สื่อการเรียนการสอนแล้วจะช่วยให้เด็กซึ่งมีประสบการณ์เดิมต่างกันเข้าใจได้ใกล้เคียงกันหรือสามารถเปลี่ยนมุมมองทัศนคติไปจากเดิมได้ทำให้เด็กมีความสนใจและต้องการเรียนในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น เช่นการอ่าน ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ทัศนคติ การแก้ปัญหาเป็นการสร้างแรงจูงใจ เร้าความสนใจให้เด็กสนใจในการเรียนอีกครั้ง เป็นการนำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากรูปธรรมสู่นามธรรม

จากการใช้สื่อทางการศึกษาในข้างต้นเพื่อยกระดับการเรียนรู้ในหลักธรรมคำสั่งสอนเพื่อเข้าถึงความรู้ในทางพระพุทธศาสนาและการศึกษาสมัยใหม่เพื่อดึงดูดผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากวิธีการใช้สื่อการศึกษาโดยการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนรักษาความสนใจของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้มีส่วนร่วมและน่าสนใจยิ่งขึ้น สิ่งนี้สามารถนำไปสู่การเก็บรักษาข้อมูลได้มากขึ้นและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้โดยเฉพาะเรื่องหลักธรรมคำสอนที่ต้องมีการแทรกในการเรียนรู้พระสงฆ์จึงต้องมีการใช้สื่อที่ทันสมัยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทางการศึกษาโดยรวมแล้ว สื่อการศึกษาสามารถเป็นเครื่องมืออันมีค่าในการศึกษาในยุคปัจจุบัน

บทบาทพระสงฆ์สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในส่วนต่าง ๆ ของโลก โดยเฉพาะในบริบทของสังคมชาวพุทธ ในประเทศที่นับถือศาสนาพุทธหลายแห่ง เช่น ไทย ศรีลังกา และภูฏาน พระสงฆ์เป็นแนวหน้าในความพยายามที่จะปฏิรูปและปรับปรุงระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมให้ทันสมัยหนึ่งในความท้าทายสำคัญที่พระสงฆ์ต้องเผชิญในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา คือ การประนีประนอมคำสอนและแนวปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมกับค่านิยมและวิธีการศึกษาสมัยใหม่

พระสงฆ์บางรูปสนับสนุนแนวทางการศึกษาทางโลกและวิทยาศาสตร์มากขึ้น ในขณะที่บางรูปพยายามรักษารูปแบบการเรียนรู้และความรู้แบบดั้งเดิมตัวอย่างเช่น ในประเทศไทย พระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการส่งเสริมการศึกษาแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น เด็กในชนบทและผู้ลี้ภัย อารามบางแห่งได้จัดตั้งโรงเรียนและโปรแกรมการศึกษาที่ผสมผสานคำสอนทางพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมเข้ากับหลักสูตรสมัยใหม่ เพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่รอบด้านซึ่งเตรียมพวกเขาให้พร้อมสำหรับความต้องการของโลกสมัยใหม่พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในความพยายามที่จะส่งเสริมสันติภาพและความยุติธรรมทางสังคมผ่านการศึกษา ตัวอย่างเช่น ในศรีลังกา พระสงฆ์ได้จัดตั้งโครงการที่สอนการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการสนทนาระหว่างศาสนาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความปรองดองระหว่างกลุ่มศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา พระสงฆ์บางรูปได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพึ่งพาซึ่งกันและกันและความจำเป็นในการดูแลธรรมชาติของโลก อารามได้กำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมผ่านโครงการการศึกษาและเผยแพร่โดยรวมแล้ว พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่สะท้อนถึงคุณค่าและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในขณะเดียวกันก็ตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสของโลกสมัยใหม่

จากบทบาทพระสงฆ์ที่สำคัญในข้างต้นที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอาจมีหลายด้านตามบทบาทและหน้าที่ที่พระสงฆ์บทบาทสำคัญที่พระสงฆ์คือ การสนับสนุนการศึกษาอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาโดยพระสงฆ์สามารถมอบความรู้และสอนให้ผู้คนตามวิถีพระพุทธศาสนา อาทิเช่น สอนเรื่องธรรมะ สอนวิชาพุทธศาสนา หรือเสนอคำแนะนำในการปฏิบัติตามปรัชญาแห่งพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในคุณภาพสูงให้กับผู้ที่สนใจในสายการศึกษาเหล่านั้นพระสงฆ์อาจมีบทบาทในการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนแก่คนที่มาหาพระเพื่อหาคำแนะนำในการจัดการกับปัญหาทางจิตใจ ทั้งในด้านการเรียนการสอนหรือในด้านการให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเรื่องสาระสำคัญของชีวิต และการช่วยเสริมสร้างความสุขภาวะในชีวิตให้ดีขึ้นอีกด้วย

แนวโน้มการศึกษาของพระสงฆ์ในอนาคต

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาของคณะสงฆ์ คือ การศึกษาตำราทางศาสนา หลักคำสอนและขนบธรรมเนียมประเพณี โดยปกติแล้วจะเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาที่เข้มงวดและเข้มข้นซึ่งอาจใช้เวลาหลายปีและครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ มากมาย รวมถึงเทววิทยา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ จริยธรรมและจิตวิญญาณนอกเหนือไปจากหลักสูตรทางวิชาการแล้ว พระสงฆ์ในอนาคตอาจจำเป็นต้องเข้าร่วมในการฝึกอบรมภาคปฏิบัติและประสบการณ์ในชุมชนของตน สิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกงานหรือผู้ช่วยของสมาชิกนักบวชที่มีประสบการณ์ การเข้าร่วมพิธีทางศาสนาและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเผยแพร่และบำเพ็ญประโยชน์สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการศึกษานักบวช คือ การพัฒนาคุณสมบัติส่วนบุคคลและจิตวิญญาณซึ่งถือว่า จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำทางศาสนาที่มีประสิทธิภาพ สิ่งนี้สามารถ

เกี่ยวข้องกับการบ่มเพาะคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเห็นอกเห็นใจ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และสำนึกในจุดประสงค์และความมุ่งมั่นส่วนตัวอย่างลึกซึ้งประเพณีทางศาสนาหลายแห่งยังให้ความสำคัญอย่างมากกับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและการพัฒนาวิชาชีพสำหรับพระสงฆ์ เพื่อให้พวกเขาได้รับข่าวสารล่าสุดเกี่ยวกับการพัฒนาใหม่ ๆ ในสาขาของตน และเพื่อช่วยให้พวกเขามีพื้นฐานและเชื่อมต่อกับความต้องการและข้อกังวลของชุมชนในบางกรณี การศึกษาของนักบวชในอนาคตอาจเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดเฉพาะสำหรับการอุปสมบทหรือการรับรอง เช่น การผ่านการสอบบางอย่างหรือการแสดงความสามารถในทักษะหรือความรู้เฉพาะด้านโดยรวมแล้ว การศึกษาของนักบวชในอนาคตเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีหลายแง่มุม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการผสมผสานระหว่างการศึกษาทางวิชาการ ประสบการณ์ภาคปฏิบัติ การเติบโตส่วนบุคคล และจิตวิญญาณ และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง มีจุดประสงค์เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมรับความท้าทายและความรับผิดชอบเฉพาะตัวของการเป็นผู้นำทางศาสนาและเพื่อให้มีความรู้ทักษะและค่านิยมที่จำเป็นในการรับใช้ชุมชนด้วยความเห็นอกเห็นใจ สติปัญญาและความซื่อสัตย์

ข้างต้นสรุปได้ว่า แนวโน้มทิศการศึกษาของพระสงฆ์ในอนาคตจะต้องการบูรณาการทางเทคโนโลยี เทคโนโลยีมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทในด้านการศึกษามากขึ้น รวมทั้งพระสงฆ์ไทยด้วย ด้วยความพร้อมที่เพิ่มขึ้นของแหล่งข้อมูลออนไลน์ แพลตฟอร์มอีเลิร์นนิง และเครื่องมือดิจิทัล อาจมีการให้ความสำคัญมากขึ้นในการผสมผสานเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตรการศึกษาของพระสงฆ์ไทย ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับการศึกษาข้อความทางพระพุทธศาสนา การเข้าถึงห้องสมุดดิจิทัล หรือการใช้เครื่องมือสื่อสารสำหรับการเรียนการสอนทางไกลเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายที่ซับซ้อนของโลกสมัยใหม่ การศึกษาแบบสหวิทยาการสำหรับพระสงฆ์ไทยอาจมีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ทิศทางการศึกษาที่แท้จริงของพระสงฆ์ไทยในอนาคตจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา ตลอดจนความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชนที่พระสงฆ์เหล่านั้นให้บริการ

สรุป

การศึกษา คือ การสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยที่ดี มีจิตใจงาม มีความพร้อมที่ต้องต่อสู้เพื่อตนเอง และมีความพร้อมที่ต้องต่อสู้กับสังคมเพื่อประกอบการงานหรืออาชีพได้ การศึกษานั้นช่วยให้คนเจริญงอกงามทั้งทางด้านปัญญา ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย การศึกษาจึงเป็นความจำของชีวิตอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากความจำเป็นในด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาหาร ด้านเครื่องนุ่งห่มและด้านยารักษาโรค การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ 5 ของชีวิตเป็นปัจจัยที่จะช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชีวิต และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบให้วิถีการดำรงชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน การศึกษาจึงมีบทบาทและมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยให้ทุกคนมีชีวิตที่ดี และมีความสุข

อีกประการหนึ่งในด้านการจัดการศึกษาเป็นการพัฒนาจิตใจพระสงฆ์ ให้มีบทบาทการจัดการศึกษาเพื่อสร้างกระบวนพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชน ให้มีความเก่ง กล้า มีคุณธรรมและจริยธรรม

โดยอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีพระสงฆ์และฆราวาสเป็นครูผู้สอนด้านจิตอาสา อีกทั้งพระสงฆ์ยังช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน ช่วยสั่งสอนให้คนเป็นคนดี มีการบูรณาการกับกระบวนการศึกษาสมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ทันยุคทันสมัยกับการศึกษาของสังคมโลกที่มีเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2522). กระทรวงศึกษาธิการ. *คู่มือครูจริยศึกษา*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

บุญศรี พานะจิตต์. (2545). *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิก จำกัด.

พระครูปลัดอาทิตย์ อตฺถเวที (ซองดี). (2546). *การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค 2* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระชลญาณมุนี. (2565). การปรับตัวของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในยุคของสังคมออนไลน์. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง,* 11(1), 203-204.

พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี). (2549). *ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภทฺทจารี)* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระยุทธนา รมณีธมฺโม (แก้วกันหา). (2547). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์การจัดองค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พรภิรมย์ ยอดบุญ. (2565). การดำเนินชีวิตให้มีความสุขตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 2(2), 135-147.

อินถา ศิริวรรณ และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2558). การศึกษาแนวทางพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์,* 2(2),10-23.

TOT. (19 มิถุนายน 2564). *สื่อการเรียนรู้สำหรับคนยุคใหม่-ควรเรียนจากสื่อไหนบ้าง*. สืบค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2566, จาก https://www.tot.co.th/sme-tips/SME-tips/2020/06/19/5-.ฤ.